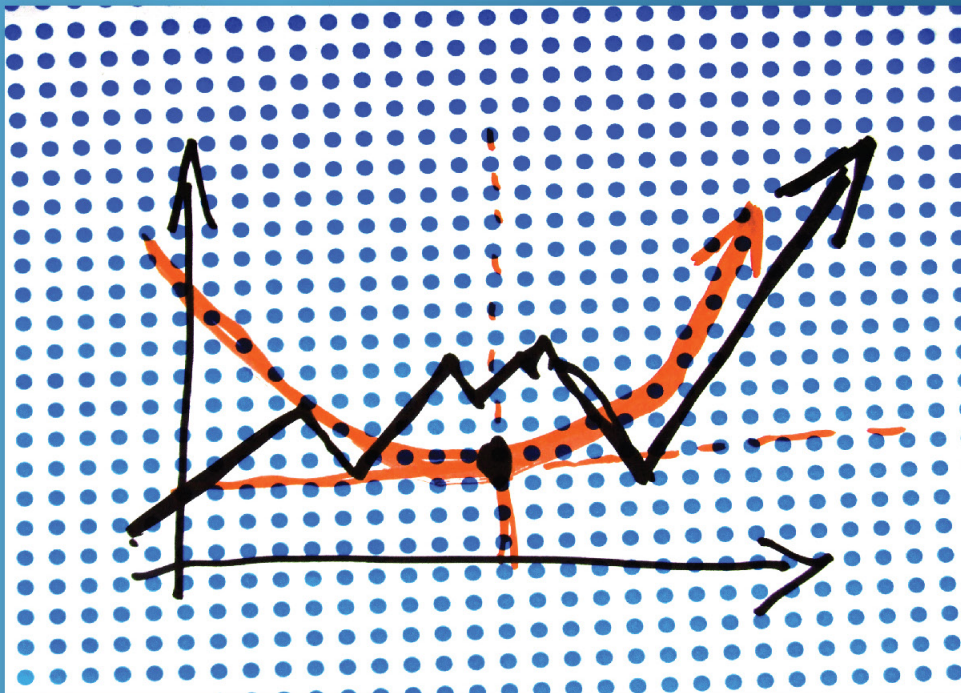

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7628

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2025 YEARBOOK

ГОДИНА 17
БР. 27

VOLUME XVII
NO. 27

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN: 1857-7628

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2025
YEARBOOK
2025

ГОДИНА 17
БР. 27

VOLUME XVII
NO. 27

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

Издавач

Универзитет „ГоцеДелчев” - Штип
Економски факултет

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Дејан Мираковски	Prof. Dejan Mirakovski, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева–Гудева	Prof. Liljana Koleva –Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Марија Гогова–Самоников	Prof. Marija Gogova– Samonikov, Ph.D
Проф. д-р Благица Колева	Prof. Blagica Koleva, Ph.D
Доц. д-р Моника Арсова	Ass. Prof. Monika Arsova, Ph.D
Доц. д-р Мила Митрева	Ass. Prof. Mila Mitreva, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Марија Гогова–Самоников	Prof. Marija Gogova –Samonikov, Ph.D
Проф. д-р Благица Колева	Prof. Blagica Koleva, Ph.D

Главен и одговорен уредник	Managing & Editor in chief
Проф. д-р Марија Гогова–Самоников	Prof. Marija Gogova –Samonikov, Ph.D
Проф. д-р Благица Колева	Prof. Blagica Koleva, Ph.D

Јазично уредување	Language editor
Весна Ристова	Vesna Ristova

Техничко уредување	Technical editor
Славе Димитров	Slave Dimitrov

Редакција и администрација	Address of editorial office
Универзитет „ГоцеДелчев” - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „КрстеМисирков” 10-А	Krste Misirkov 10-A.,
п.фах 201, 2000 Штип,	PO box 201 2000 Stip,
Република Северна Македонија	Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

- 7** **Еленица Софијанова, Дарко Андроников, Илија Груевски**
СПРОВЕДЕНИ И ПРИСПОСОБЕНИ ПРАКТИКИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЧОВЕЧКИТЕ
РЕСУРСИ ВО МАЛИТЕ КОМПАНИИ
Elenica Sofianova, Darko Andronikov, Pija Gruevski
IMPLEMENTED AND ADAPTED HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICES IN
SMALL COMPANIES
- 15** **Благица Колева, Мила Митрева, Јанка Димитрова**
СМЕТКОВОДСТВЕНАТА ПРОФЕСИЈА ВО ДИНАМИЧНО ДЕЛОВНО ОКРУЖУВАЊЕ:
ПРЕДИЗВИЦИ И МОЖНОСТИ ЗА АДАПТАЦИЈА
Blagica Koleva, Mila Mitreva, Janka Dimitrova
THE ACCOUNTING PROFESSION IN A DYNAMIC BUSINESS ENVIRONMENT: CHALLENGES
AND OPPORTUNITIES FOR ADAPTATION
- 25** **Јанка Димитрова, Благица Колева, Мила Митрева**
МОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИЦИ ЗА ПРИМЕНА НА ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО
РЕВИЗИЈАТА
Janka Dimitrova, Blagica Koleva, Mila Mitreva
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
IN AUDITING
- 33** **Илија Груевски, Стеван Габер, Еленица Софијанова**
ЛОГИСТИЧКАТА РЕГРЕСИЈА ВО ЈАВНИТЕ И ЛОКАЛНИТЕ ФИНАНСИИ (СТУДИЈА НА
СЛУЧАЈ ЗА ПРЕДВИДУВАЊЕ НА ФИСКАЛНИОТ
ДИСПАРИТЕТ НА ОПШТИНИТЕ)
Pija Gruevski, Stevan Gaber, Elenica Sofianova
LOGISTIC REGRESSION IN PUBLIC AND LOCAL FINANCE (A CASE STUDY FOR PREDICTING
MUNICIPAL FISCAL DISPARITY)
- 49** **Мила Митрева, Благица Колева, Јанка Димитрова**
ЕФИКАСНОСТ И РАЗВОЈНИ ПРЕДИЗВИЦИ НА ПАЗАРИТЕ НА КАПИТАЛ ВО ПОМАЛИ
ЕКОНОМИИ
Mila Mitreva, Blagica Koleva, Janka Dimitrova
EFFICIENCY AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF CAPITAL MARKETS
IN SMALLER ECONOMIES
- 55** **Ристе Петров, Елена Веселинова**
АНАЛИЗА НА ПРОФИТАБИЛНОСТ КАЈ МАЛИ/ИНДИВИДУАЛНИ ЗЕМЈОДЕЛЦИ НА
ЛОЗОВИ НАСАДИ ВО РСМ
Riste Petrov, Elena Veselinova
ANALYSIS OF PROFITABILITY AMONG SMALL/INDIVIDUAL FARMERS
OF VINEYARDS IN NORTH MACEDONIA.
- 71** **Соња Гурева, Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Благица Колева**
УЛОГАТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ ВО МЕНАѢРСКИТЕ ОДЛУКИ
Sonja Gureva, Olivera Gjorgieva-Trajkovska, Blagica Koleva
THE IMPORTANCE OF FINANCIAL STATEMENT ANALYSIS IN MAKING MANAGERIAL
DECISIONS

81 **Маја Колева Масевска, Оливера Ѓоргиева-Трајковска**
СМЕТКОВОДСТВЕНО ЕВИДЕНТИРАЊЕ И АНАЛИЗА НА ТРОШОЦИТЕ ВО ПРОИЗВОДСТВО
Maја Koleva Masevska, Olivera Gjorgieva-Trajkovska
ACCOUNTING RECORDING AND COST ANALYSIS IN THE PRODUCTION

91 **Ана Каџурова, Елена Веселинова**
АТРАКТИВНОСТА НА МАКЕДОНСКАТА БЕРЗА
ЗА МАЛИТЕ ИНВЕСТИТОРИ
Ana Kasurova, Elena Veselinova
THE ATTRACTIVENESS OF THE MACEDONIAN STOCK
EXCHANGE FOR SMALL INVESTORS

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип. Од самите почетоците на овој факултет како високообразовна и научно-истражувачка институција се иницира и потоа брзо се разви силен елан и ентузијазам како во наставно-едукативните процеси, така и во научно- истражувачките активности. Големата желба да се твори, како придонес во унапредувањето на високообразовните и научно-истражувачките процеси во Република Македонија, го наоѓа својот израз во континуирани едукативни, стручно-апликативни и научно-истражувачки активности. Се разбира, сето ова е во согласност со процесите на глобализација и евроинтеграција и со напорите за примена на современите светски и европски приоди и стандарди во научно-образовниот процес, заради обезбедување на квалитетно образование за студентите.

Во овој контекст, ова е дваесет и седмото издание на Годишниот зборник на Економскиот факултет. Зборникот објавува дел од научно-истражувачките остварувања на наставно-научниот кадар и студентите од сите циклуси на студирање, од областа на: бизнис економијата; финансиите; сметководството и ревизијата; маркетинг менаџментот и менаџментот и претприемништвото.

На овој начин, Економскиот факултет дава придонес во промовирање на научно-истражувачката дејност, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот. Особено радува фактот што во овој, како и во сите останати изданија, покрај наставниот кадар, свои трудови објавуваат и нашите млади истражувачи - постдипломци и докторанти.

Економски факултет,
Универзитет „Гоце Делчев“
Штип
15 декември 2025 година

Декан:
проф. д-р Марија Гогова Самоников

УЛОГАТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ ВО МЕНАџЕРСКИТЕ ОДЛУКИ

Соња Гурева,¹ Оливера Ѓоргиева-Трајковска², Благица Колева³

¹ Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
sonja.208725@student.ugd.edu.mk

² Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
olivera.trajkovska@ugd.edu.mk

³ Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
blagica.koleva@ugd.edu.mk

Апстракт: Предмет на овој труд е важноста на анализата на финансиските извештаи во донесување на менаџерски одлуки. Анализата на финансиските извештаи е особено важно во денешно време поради тоа што деловното опкружување е динамино, неизвесно и многу конкурентно.

Преку финансиските извештаи се обидуваме да дадеме дијагноза за финансиското здравје на компаниите бидејќи финансиската состојба е комплексна, ние мораме да ја рагледаме од различни аспекти т.е. да направиме финансиска анализа. Како појдовна основа за анализа ни служат веќе изработените финансиски извештаи. Во нив се наоѓаат речиси сите потребни информации од кои можеме да стекнеме сознанија за горенаведените аспекти на финансиска кондиција на претпријатието. Покрај тоа што треба да бидат изработени правовремено и точно, од големо значење е и тоа овие извештаи да бидат и ревидирани, т.е. да поминале низ процесот на ревизија од овластени ревизори, со што би можеле да бидиме сигурни во коректноста на употребените сметководствени методи и принципи. Во денешно време на економска неизвесност и брзи промени, анализата на финансиските извештаи не е само корисна, туку е неопходна. Без финансиска анализа менаџерите би донесувале одлуки „на слепо“, со што може да се загрози опстанокот и развојот на компанија.

Клучни зборови: *финансиски извештаи, показатели, анализа на финансиските извештаи.*

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL STATEMENT ANALYSIS IN MAKING MANAGERIAL DECISIONS

Sonja Gureva¹, Olivera Gjorgieva-Trajkovska², Blagica Koleva³

¹Faculty of Economics, Goce Delchev University, Štip
sonja.208725@student.ugd.edu.mk

²Faculty of Economics, Goce Delchev University, Štip
olivera.trajkovska@ugd.edu.mk

³Faculty of Economics, Goce Delchev University, Štip
blagica.koleva@ugd.edu.mk

Abstract: The subject of this paper is the importance of financial statement analysis in making managerial decisions. The analysis of financial statements is particularly important nowadays, as the business environment is dynamic, uncertain, and highly competitive.

Through financial statements, we aim to provide a diagnosis of a company's financial health. Since financial condition is complex, it must be examined from different aspects, that is, by conducting a financial analysis. As a starting point for the analysis, we have already prepared financial statements. They contain almost all the necessary information from which we can gain insight into the aforementioned aspects of the company's financial condition. Moreover, these statements should be prepared in a timely and accurate manner.

It is also of great importance that they are audited by certified auditors, ensuring the correctness of the applied accounting methods and principles. In today's time of economic uncertainty and rapid changes, financial statement analysis is not only useful but also essential. Without financial analysis, managers would make decisions "blindly," which could endanger the survival and development of the company.

Keywords: *financial statements, indicators, financial statement analysis.*

1. Вовед

Финансиските извештаи претставуваат основен инструмент преку кој се добива слика за финансиската состојба и успешноста на едно претпријатие. Тие претставуваат јадро на сметководственото известување и овозможуваат на менаџерите, инвеститорите и другите корисници на информации да носат рационални и навремени деловни одлуки. Во услови на зголемена конкуренција и динамично деловно опкружување, точноста и навременоста на финансиските извештаи добиваат уште поголемо значење за менаџментот. Финансиските извештаи се систематски прикажани податоци за финансиската состојба, резултатите од работењето и промените во капиталот и паричните текови на едно претпријатие.

Основни финансиски извештаи се: Биланс на состојба, Биланс на успех, Извештај за парични текови, Извештај за промените во капиталот и Белешки кон финансиските извештаи.

Менаџерите ги користат финансиските извештаи за да ја следат ефикасноста на работењето, да го контролираат остварувањето на целите и да идентификуваат потенцијални ризици. Преку анализата на приходите и трошоците можат да донесат одлуки за намалување на расходите, зголемување на продуктивноста, инвестирање во нови проекти и подобрување на ликвидноста. Анализа на финансиските извештаи како алатка за донесување одлуки. Анализата овозможува менаџерите да разберат како компанијата навистина функционира, дали е профитабила, ликвидна и финансиски стабилна. Со тоа можат да се донесат реални, базирани на факти одлуки за вложување, трошоци, ценовна политика или проширување на работењето. Со финансиските анализи помагаат да се забележат рани знаци на финансиски ризици - како што се зголемена задолженост, пад на продажбата или недостиг на ликвидност.

Навременото препознавање овозможува преземање мерки пред проблемот да биде сериозен. Исто така, точната и транспарентна анализа создава доверба кај инвеститорите, банките деловните партнери. Тие сакаат да видат дека компанијата е финансиски здрава и управува со анализа, а не со интуиција.

Финансиската анализа има значење само доколку послужи за донесување на релевантни заклучоци. Поради тоа, неопходно е при нејзиното спроведување да се следи одредена постапка, која минува низ следниве чекори:

1. Дефинирање на целта, односно корисникот на анализата.
2. Утврдување на стандардите за споредба.
3. Пресметка на показателите.
4. Донесување на заклучоци врз основа на пресметаните показатели.

Пред да се пристапи кон финансиска анализа, неопходно е да се дефинира целта на анализата. Имено, финансиската анализа може да послужи за различни намени, како што се инвестициска студија, анализа на кредитно барање, изработка на годишен извештај на акционерско друштво. Дефинирањето на целта, овозможува да бидат избрани оние показатели којшто одговараат на целта. Утврдувањето на нормативите или стандардите со кои ќе се врши споредба на добиените резултати или тоа се големините што треба да претставуваат некое нормално ниво на добиените показатели, врз основа на кое би се оценил конкретниот аспект на финансиската состојба (ликвидност, задолженост и сл.)

При ова треба да се внимава на неколку елементи:

- стандардите да се дефинираат пред пресметката на показателите, за да не се случи нивно дотерување;
- споредбите да се вршат во иста дејност или целото стопанство;
- стандардите кои се базираат на пресметки кај др. претпријатија да бидат утврдени според истата методологија, а при изработка на финансиските извештаи да се користени истите техники и принципи и тие да се однесуваат на исти временски периоди.

Во зависност од избраниот норматив за споредба, разликуваме: статична анализа, кога за споредба се користат показатели од истиот период во кој се врши анализа и тоа:

- Показатели пресметани кај најдобрите претпијатија од дејноста.
- Показатели пресметани како просек на ниво на дејност или на целото стопанство.
- Динамична анализа, кога за споредба се користат показателите од набљудуваното претпијатие во поранешните периоди.
- Комбинирана анализа, кога се врши истовремено и статичката и динамична анализа.

Покрај наведените облици, се користи и т.н. анализа на трендот, врз основа на историски податоци за одделни показатели, се утврдува трендот во нивното движење, со што се овозможува донесување на заклучоци за нивната меѓузависност и условеност од различни појави, како и екстраполација-предвидивање на нивните идни движења.

Во зависност од целта на анализата, се врши пресметка на сите или на некои показатели. Не постојат правила кои показатели да се избираат за анализа на конкретни случаи, туку треба да се истакне значењето на соодветните, точни и ревидирани финансиските извештаи со кои треба да се располага додека се вршат пресметките.

Донесување на заклучоци, често пати донесувањето на заклучоци не е едноставно. Не секогаш висината на показателите е доволна да се утврди квалитетот на финансиската состојба на претпијатието. Исто така, се случува различни показатели од иста група да водат спротивни заклучоци.

Поради тоа, последната фаза во анализата не треба да се сфати како техничка задача, туку како активност за која е потребно многу знаење, досетливост, интуиција и искуство кај аналитичатот или корисникот на информацијата. За да ја испитаме финансиската состојба на компанијата во предвид ги земаме следниве показатели:

- показател на ликвидност,
- показателот на задолженост,
- ефикасноста во користењето на расположливите средства,
- профитабилноста како и нејзиното пазарно вреднување.

Финансиските показатели се клучни инструменти за анализа на финансиско здравје и успешноста на една компанија, вредности добиени од финансиските извештаи кои овозможуваат брза проценка на ликвидноста, финансиската стабилност, ефикасноста и профитабилноста на компанијата.

2. ФИНАНСИСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

2.1 Показатели на ликвидност

Ликвидноста или уште како што се нарекува краткорочна солвентност претставува способност на компанијата да врши навремена исплата на достасаните обврски. Од ликвидноста на компанијата зависи и нејзинот опстанок, нејзините деловни односи со доверителите и ако компанијата е неликвидна одреден временски период оди во стечај и ликвидација.

Најопшт индикатор за ликвидност е тековната ликвидност.

Тековна ликвидност= Обртни средства/Краткорочно обврски

Овој индикатор поаѓа од фактот дека тековните обврски се обврски коишто доставуваат во рок од една година и тековните обврски треба да бидат подмирени од тековните средства. Компанијата се смета за ликвидна додека овој показател е поголем од 1. Не постои строго правило, но препорачливо е коефициентот на тековна ликвидност да изнесува приближно 2. Превисоката ликвидност не е секогаш показател дека компанијата редовно ги сервисира своите обврски, може да биде последица на застарени залихи, застарени побарувања.

Моментна ликвидност = (Обртни средства – Залихи) / Краткорочни обврски

Најликвидни средства во една компанија се паричните средства и побарувањата и според тоа треба да се има предвид дека обртните средства и побарувањата да бидат поголеми од краткорочните обврски, доколку сакаме моменталната ликвидност да е на задоволително ниво. Во практика се среќаваат и дополнителни показатели коишто се повеќе ригорозни.

Готовинска ликвидност = (Готовите пари + краткорочните хартии од вредност) / краткорочните обврски

Нето-обртниот капитал = Обртните средства - Краткорочните обврски

Доколку е позитивен нето-обртниот капитал само ја потврдува ликвидноста на компанијата и не покажува ништо повеќе од показателот на тековната ликвидност.

2.2 Показатели на активноста

Оваа група показатели има за цел да утврди колку ефикасно компанијата ги користи средствата со кои располага и ја извршува својата дејност, односно се утврдува колку брзо и ефикасно се претвараат средствата во готовина или приходи.

Ефикасноста на користење ја изразуваме преку остварениот обем на активност со дадена маса на средства, при што поголемиот обем означува и поголем обрт.

Од овој показател треба да се види каква е структурата на обртните средства со кои располага компанијата, бидејќи не е сеедно дали во неа преовладуваат повеќе или помалку ликвидни облици. Исто така, не е сеедно дали залихите и побарувањата доволно брзо се трансформираат во пари или не.

Коефициент на обрт = Приходи од продажба / просечни вкупни средства

Резултатот од овој коефициент ни покажува колку приходи од продажба се остваруваат од секој денар средства, односно колку поголема вредноста, толу е подобра ефикасноста во користење на средствата.

Коефициент на обрт на залихите = Трошоци на продадени стоки / просечна вредност на стоките

Со овој показател се утврдуваат колку пати во текот на годината залихите се претвараат во продажба. Високата вредност укажува на тоа дека залихите брзо се продаваат, што е позитивен знак за ликвидноста.

Просечен период на залихи = 365 / обртна залиха

Овој показател покажува колку денови во просек стоката останува во магацин пред да се продаде. Помал број денови значи побрз обрт и поефикасно управување со залихите.

Коефициент на обртот на побарувањата = Вкупни приходи / просечни побарувања

Овој показател покажува колку пати во годината компанијата ги наплатува своите побарувања. Повисок коефициент значи побрза наплата и подобра ликвидност.

Просечен рок = 365 / обртни побарувања

Покажува колку денови во просек се потребни за наплата од купувачите. Колку е пократок рокот, толку подобра е политиката на наплатата.

Коефициент на обртот на обврските = Трошоци на продадени стоки/просечни краткорочни обврски

Овој коефициент покажува колку пати во годината фирмата ги плаќа своите обврски спрема добавувачите. Повисок обрт значи побрзо плаќање, но може да укажува и на недоволно користење на кредитните услови.

Просечен рок на плаќање = 365 / обрт на обврски

Покажува колку денови во просек фирмата им треба за да ги подмири своите обврски. Подолг период може да значи подобро користење на достапните ресурси но и ризок од неплаќање. Со показателите на активност, менаџерите подобро ја следат ефикасноста во работењето и со правилна анализа можат да донесат подобри одлуки во однос на управувањето со залихи, побарувања и обврски.

2.3. Показатели на задолженоста

Оваа група на показатели е најмногу од интерес за банките и за имателите на обврзници-сегашните и идните доверители на компанијата но и за акционерите, добавувачите и сите оние чиишто интереси можат да бидат загрозувани како резултат на повисоката задолженост на компанијата. Овие показатели се нарекуваат показатели за задолженоста или показатели на ливериџот.

Показател на вкупна задолженост = Вкупен долг / Вкупни средства

Овој показател покажува колкав дел од вкупните средства на компанијата е обезбеден од туѓи извори на капитал. Повисоката вредност на задолженост покажува повисоко ниво на ризик за доверителите.

Коефициент на долг-сопствен капитал = Вкупен долг / Собствен капитал

Овој коефициент се интерпретира на начин, на секој денар обезбеден како капитал од акционерите, кредиторите се доделиле определен износ на денари-капитал во облик на кредит. Пониската вредност на овој показател е охрабрувачка за кредиторите, затоа што повисокиот акционерски капитал обезбедува сигурност во наплатата на нивните побарувања.

Показател на покриеност на каматата = Оперативна добивка / Камата

Присуството на оперативна добивка во броителот се јавува поради фактот што токму од нејзината големина зависи способноста за исплата на трошоците за камати. Колку е поголема вредноста, толку е поголема сигурноста дека компанијата ќе ги подмири своите обврски кон доверителите. Ако вредноста е помала од 1, тоа значи дека компанијата не заработува доволно за да ги покрие каматите-што е сериозен финансиски ризик.

2.4 Показатели на профитабилноста

Оваа група показатели, на некој начин, дава сумарна претстава за ефикасноста во работењето на претпријатието, анализирајќи го остварениот профит(нето-добивката) од релативниот аспект. Профитна маржа-покажува колкава добивка се оставрува на секоја единица остварени приходи од продажба. Бидејќи во билансот на успех се појавуваат неколку видови добивка, разликуваме бруто и нето - профитна маржа. Овие показатели се два најважни показатели за профитабилноста, бидејќи покажуваат колкав дел од приходите и останува на фирмата по различни нивоа на расходи.

Бруто профитна маржа = (Бруто добивка / Вкупни приходи) *100

Бруто-профитната маржа покажува колкав дел од приходите остануваат како бруто добивка, откако ќе се одбијат трошоците за продадени производите или услуги. Високата бруто маржа значи дека компанијата е ефикасна во производството и продажбата. Ниската маржа може да укажува на високи производствени трошоци или ниски продажни цени.

Нето-профитна маржа=(нето добивка/вкупни приходи)/100

Нето профитната маржа покажува колкав дел од приходите останува како чиста добивка откако ќе се одбијат сите трошоци оперативни, камати и даноци. Колку е поголема нето маржата, толку компанијата е поефикасна во управувањето со трошоците и создавањето на профит. Ниската нето маржа укажува дека голем дел од приходите се трошат на оперативни и финансиски расходи.

Оперативна профитна маржа = (Оперативна добивка / Вкупни приходи) * 100
Покажува ефикасност во управувањето со трошоците.

Поврат на вкупните средства (ROA return on assets) = (Нето добивка / Вкупни средства) * 100

Поврат на вкупниот вложен капитал (ROI-return on investmenst)=(добивка од инвестициите/Вк.вложен капитал)*100

Поврат на сопствениот капитал (ROE-return on equity) = (нето добивка/сопствен капитал) * 100

Повратот на сопствениот капитал е важен за акционерите бидејќи покажува колку е исплатливо нивното вложување и еден од најважните показатели на инвеститорите.

Високите вредности на Показателите на профитабилноста укажуваат на ефикасно управување и висока профитабилност. Ниските вредности сигнализираат високи трошоци, ниски приходи или неефикасно користење на средства. Сите показатели треба да се анализираат во контекст на индустријата и во споредба со претходните години.

2.5 Показатели на пазарната вредност

Оваа група на показатели опфаќа и елементи надвор од финансиските извештаи, односно информации за пазарното вреднување на компанијата. Показателите на пазарна вредност се финансиски индикатори кои ја мерат вредноста на компанијата на пазарот во однос на нејзината добивка, капитал или дивиденди. Тие се особено важни за инвеститорите и акционерите, бидејќи покажуваат даки акциите на една компанија се преценети или потценети на пазарот.

Заработка по акција = (Нето добивка- преференцијални дивиденди) / просечен број на акции

Колку е повисока вредноста на показателот, толку е профитабилна компанијата за акционерите.

Однос цена-добивка = (Пазарна цена по акција/заработка по акција)

Висока вредност на односот значи дека инвеститорите очекуваат раст на добивката, а ниска вредност може да укажува на ризик или застој во растот.

Однос пазарна и книговодствена вредност = (пазарна цена по акција/ книговодствена вредност по акција)

Ако односот е помал од 1 значи дека пазарот за вреднува компанијата повеќе од нејзината сметководствена вредност.

Принос на дивиденда = (год.дивиденда по акција / пазарна цена по акција) * 100

Висок принос укажува на повисок тековен доход, но и премногу висок принос може да значи и дека цената на акцијата е ниска поради ризик.

Однос пазарна вредност-продажба = (пазарна цена по акција / продажба по акција)

Корисен е кога компанијата нема стабилна добивка, но има стабилен обем на продажба.

Високите вредности на овие показатели најчесто укажуваат на позитивна пазарна перцепција и доверба во компаниите, додека ниските вредности може да сигнализираат ризик, недоверба или можност за инвестициска прилика, доколку компанијата е потценета. Исто така и при оценувањето на пазарната вредност, потребно е показателите да се анализираат во контекст на индустријата, економската состојба и историските податоци, се со цел да се донесат објективни и информирани одлуки.

3. ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА НА АНАЛИЗАТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ

Од аспект на финансиска институција која се занимава со кредитирање на правни лица, потребно е да се анализираат финансиските извештаи на Компанијата Глицемил, сè со цел да се одлучи дали финансиската институција ќе одобри заем на компанијата Глицемил.

Целта на анализата е одобрување на парични средства во вид на заем каде што финансиска институција најголем акцент става на показателот на ликвидност и показателот задолженост покрај другите показатели и некономските информации за компанијата што има потреба од финансиски средства.

Финансиски извештаи на компанија Глицемил за 2024 година и претходната 2023 година.

Биланс на успех

	тековна година	претходна година
Приходи	38,630,923	21,897,366
Оперативна добивка	6,204,859	17,429,252
Камата	141,117	1,641
Добивка пред оданочување	6,063,742	17,430,893
Расход за данок на добивка	614,701	1,744,817
Добивка за годината	5,449,041	15,686,076

Биланс на состојба

	тековна година	претходна година
НЕТЕКОВНИ СРЕДСТВА	9,671,279	780,661
Нематеријални средства	649,748	0
Недвижности, постројки и опрема	9,021,531	780,661
Долгорочно фин. средства	0	0
Тековни средства	35,899,552	19,676,349
Залихи	8,270,771	32,925
Побарувања	20,947,523	16,560,826
Побарувања по дадени заеми	250,000	0
Пари во банка и каса	6,431,258	3,082,598
АВР	3,245,222	0
ВКУПНО СРЕДСТВА	48,816,053	20,457,010

ГЛАВНИНА И ОБВРСКИ

	тековна година	претходна година
Основна главнина	2,688,500	488,500
Резерви	0	0
Акумулирана добивка	12,352,743	0
Загуба	0	0
Добивка од тековно работење	5,449,050	15,686,076
Загуба од тековно работење		
ВКУПЕН КАПИТАЛ	20,490,293	16,174,576
Долгорочни обврски за кредити, заеми	5,244,740	0
Краткорочни обврски за кредити, заеми	125,913	63,570
Обврски спрема добавувачи=краткорочни	4,232,580	357,131
Обврски спрема добавувачи-долгорочни		
Др. краткорочни обврски	18,722,527	3,861,733
Обврски спрема поврзани лица	0	0
ПВР	0	0
ВКУПНО ОБВРСКИ	28,325,760	4,282,434

Анализа на билансот на успех

	Тековна година	Претходна година
Приходи	38,630,923	21,897,366
Оперативна добивка	6,204,859	17,429,252
Добивка пред оданочување	6,063,742	17,430,893
Добивка за годината	5,449,041	15,686,076

Во тековната година приходите пораснале за 76% што укажува на зголемена деловна активност и подобрена продажба. Меѓутоа, оперативната добивка е намалена за приближно 64%, што значи дека трошоците пораснале побрзо од приходите. Како резултат на тоа и чистата добивка се намалила за околу 65%. Овој пад може да се должи на зголемени трошоци за материјали, услуги или нови инвестиции.

Анализа на билансот на состојба

Категорија	Тековна година	Претходна година
Вкупни средства	48,816,053	20,457,010
Капитал	20,490,293	16,174,576
Вкупни обврски	28,325,760	4,282,434

Вкупните средства пораснале за 139%, што покажува дека претпријатието се проширило и направило значителни инвестиции. Нетовните средства пораснале од 780,661 на 9,671,279 денари, што укажува на нови набавки на основни средства. Капиталот е зголемен за 26%, но обврските се зголемиле повеќе од шест пати, што покажува дека компанијата се финансирала главно преку задолжување.

Анализа на финансиски показатели од дадениот пример

Показатели на ликвидност

Ликвидност = Тековни средства / Краткорочни обврски = $35.899.552 / 23.081.020 = 1.7$

Компанијата има задоволителна ликвидност и може навремено да ги подмирува краткорочните обврски, без преголем ризик од неликвидност.

Показатели на задолженост

Вкупна задолженост = Вкупни долгови / Вкупни средства = $28.325.760 / 48.816.053 = 58\%$ задолженост

Коефициент на долг-сопствен капитал = $28,325,760 / 20,490,293 = 1.38$

Компанијата има умерено ниво на задолженост – за секој денар капитал постојат 1,38 денари долг.

Показатели на ефикасност

– Вкупна обртност на средствата = Приходи / Вкупни средства = $38,630,923 / 48,816,053 = 0.79$

– Секој денар вложен во средства генерира 0.79 денари приход, што укажува на умерена ефикасност.

– Показатели на профитабилност

– Рентабилност на средствата (ROA) = $5,449,041 / 48,816,053 = 11.2\%$

– Рентабилност на капиталот (ROE) = $5,449,041 / 20,490,293 = 26.6\%$

– Компанијата има висока профитабилност на капиталот и добра ефикасност на вложените средства.

– Компанијата прикажува силен раст на приходите и средствата, но и значително зголемени оперативни трошоци и задолженост.

И покрај намалената добивка, фирмата сè уште има висока ликвидност и добра профитабилност. Препорачливо е во наредниот период да се фокусира на контрола на трошоците и намалување на задолженоста, за да се одржи финансиската стабилност и да се подобри ефикасноста на новите инвестиции.

Заклучок

Финансиските извештаи претставуваат клучен инструмент за донесување ефективни менаџерски одлуки. Тие обезбедуваат прецизни и навремени информации што овозможуваат правилно управување со ресурсите, подобрување на ефикасноста и постигнување на стратешките цели на организацијата. Без нив, менаџерите би донесувале одлуки врз основа на претпоставки, што може да доведе до несакани последици во работењето. Преку систематското следење и анализа на различни финансиски показатели, можеме да добиеме целосен увид во работењето на компанијата, како и да ја оцениме неговата способност да создава добивка, да ги сервисира обврските и да го зголемува својот капитал.

Показателите на ликвидност ја мерат способноста на компанијата да ги подмири краткорочните обврски, додека показателите на задолженост ја откриваат структурата на финансирањето и нивото на финансиски ризик. Од другата страна, показателите на активноста го прикажуваат степенот на ефикасност во користењето на средствата и обртните елементи, а показателите на профитабилноста ја одразуваат способноста на компанијата да создава добивка од своите ресурси.

Најпосле, показателите на пазарната вредност овозможуваат проценка на тоа како пазарот ја вреднува компанијата и колку инвеститорите имаат доверба во нејзиното идно работење. Сите овие показатели овозможуваат да се изгради реална и објективна слика за финансиската состојба, да се утврдат предностите и слабостите во работењето, како и да се донесат информирани менаџерски и инвестициски одлуки. Финансиската анализа, преку овие показатели, не претставува само пресек на моменталната состојба, туку и насока за идно планирање, развој и подобрување на ефикасноста на компанијата.

Користена литература

- [1] Петрески, Д. (2019). Финансиски менаџмент. Економски факултет – Скопје.
- [2] Мисајловски, Т. (2021). Сметководство и финансиски извештаи. Скопје: Арс Ламина.
- [3] Меѓународни стандарди за финансиско известување (МСФИ), 2024.
- [4] Сашо Арсов (2016) Финансиски менаџмент- Економски факултет- Скопје
- [5] www.finance.gov.mk